

Аннотация

Резга Куидер, аспирант кафедры Основ архитектуры и архитектурного проектирования Киевский национальный университет строительства и архитектуры.

Периодизація мечетей Алжира и самые выдающиеся памятники.

В статье проанализирована историческая периодизация Алжира, которая базируется на периодах правления разных династий, сравнена историческая периодизация и архитектурная периодизация строительства мечетей Алжира, описаны главные памятники архитектурного наследия.

Ключевые слова: Алжир, мечети, историческая и архитектурная периодизация.

Annotation

Rezga Kouider, Post-graduate student of the cathedra of Basement of architecture and architectural projecting Kyiv National University of Construction and Architecture.

Periodization of the Algerian mosques and famous monuments.

In article were analyzed the historical periodization of Algeria, which based on the periods of government of different dynasties, were compared the historical periodization and architectural periodization of building the Algerian mosques, were described the main monuments of architectural heritage.

Key words: Algeria, mosques, historical and architectural periodization.

УДК 72.01

Косаревська Р. О.*канд. арх., доцент кафедри рисунка та живопису**Київського національного університету будівництва і архітектури**kosarevska.ro@knuba.edu.ua**[orcid.org/ 0000-0003-1076-0364](https://orcid.org/0000-0003-1076-0364)***«СОФІЇВСЬКИЙ САД» ТА ЙОГО ХУДОЖНІ ОБРАЗИ**

Анотація: у статті представлено семіотичні розвідки скельно-пейзажних композицій пам'ятки садово-паркового мистецтва кінця XVIII – початку XIX ст. Національного дендрологічного парку «Софіївка» (м. Умань Черкаської області, Україна).

Ключові слова: пам'ятка садово-паркового мистецтва, семіотичне дослідження.

З метою перевірки дієвості семіотичного методу «Парк-Адресат», ми вирішили застосувати його до пам'ятки садово-паркового мистецтва кінця XVIII – початку XIX ст. Національного дендрологічного парку «Софіївка» (м. Умань Черкаської області) [2].

Зазначений парк нами обрано не випадково: він в силу історичних обставин не має одноосібного авторства свого художнього образу. Зміни, що були привнесені у скельно-пейзажні композиції парку після смерті його автора С.Щ.Потоцького (1752-1805) – спочатку декоративного оздоблення (у період володарювання його сина – О.Потоцького), а потім і архітектурно-планувального (у період правління Адміністрації військових поселень, тобто за наказом Миколи I) – призвели і до змін їх змістовної сутності.

За Б.Соколовим, композиційні прийоми автором-засновником парку С.Щ.Потоцьким запозичувалися із кращих зразків садових ідей того часу: «Граф любив розглядати книги із зображеннями садів і їх різноманітних оздоблень. Усякий раз, коли він знаходив щось прекрасне: храм, альтанку або мармурову скульптуру, тут же підписував під ним: *do Sophiuwky*, тобто, у Софіївський сад» [8]. Продовжуючи цю думку, зазначимо, що ми вже на стадії первісних розвідок ознайомлення з скельно-пейзажними композиціями парку, нарахували три відомих західноєвропейських парку, звідки ймовірно С.Щ.Потоцьким могли братися такі ідеї-запозичення. Отже природно, що існувало саме його бачення (означення) усіх паркових композицій, або так званий Авторський парк.

Пошук відповіді на запитання: «Як же виглядав парк С. Щ. Потоцького і яку Ідею ніс Його художній образ?» ми розпочали з вивчення оглядового матеріалу літературних джерел та історико-архівних матеріалів про парк «Софіївка», наданих у статтях і книгах дослідників О.Роготченка, М.Козака, І.Байди, І.Косенка, В.Гарбуза, В.Мітіна, Г.Храбана та В.Собченка. Також нами було залучено і працю польського історика Єжи Лоека «Історія прекрасної бітинки», присвячену Софії Главані-Вітт-Потоцькій (1760-1826) [4].

Відповідно до архівних документів, зазначених у О.Роготченка [6, с.23-27], а саме: листів Л.Метцеля до С.Щ.Потоцького (від 22.11.1799) і С.Потоцької (від 11.05.1798), а також Київської казенної палати (вересень 1835р.) до полковника Ковалевського (щодо складання бюджету і плану на проведення відновних робіт), первісна назва парку визначалася як «Софіївський сад». Після появи віршованого топографічного опису парку польським поетом Станіславом

Трембецьким (1739-1812) у поемі «Софіївка»¹ [3, с. 9-10], який він здійснив на замовлення самого С.Щ.Потоцького, за парком закріпилася назва «Софіївка».

Зважаючи на це, а також з метою унеможливлення «модернізації» символічного змісту композицій парку, ми в основу нашого семіотичного дослідження поклали поему С.Трембецького, як джерело-підставу пошуку присутності означень автором-засновником скельно-пейзажних композицій парку. Повного офіційно-друкованого перекладу цієї поеми не існує, хоча самодруки звісно є, зокрема дослідника В.Собченка. Тому вивчення віршованого сценарного маршруту (Grand Tour) по Авторському парку ми здійснили поєднавши фрагменти перекладів Ю. Буряка [11], В. Собченка [7], Т. Темері [10] та переклад оригіналу за словниками [5, 9], залучивши крім того пояснення Є. Снопека до поеми С. Трембецького [12].

Вищевказаний Grand Tour розпочато С.Трембецьким з опису міфологічно-філософської історії краю «Софіївського саду», як парафрази міфологеми про «п'ять поколінь» людства, який розвинув Гесіод (VII ст. до н.е.) у поемі «Роботи і дні». Римську версію цього міфу (із скороченням кількості «поколінь») продемонстрував Овідій у своїй поемі «Метаморфози».

У першій частині автором поеми запропоновано читачеві відправитись у подорожування не стільки по «Софіївському саду», скільки по саду всесвітнього часу. Подібні ідеї були притаманні тодішньому садово-парковому мистецтву: елементи паркових композицій ставали відправними точками подорожі через «час і простір», а сама подорож – духовно-філософською пригодою. Зважаючи на це, можна передбачити, що в основі запропонованої С. Трембецьким так званої подорожі стали:

події, що передували часу створення «Софіївського саду», та відбувалися у 1788-1792рр. в Речі Посполитій Польсько-Литовської держави (до складу якої входила територія тогочасної України) і були пов'язані з наміром її останнього короля Станіслава-Августа провести політичні реформи, спрямовані на скасування залежності держави від Російської імперії (внаслідок ухвал 1717р.);

¹ За І.Косенком, віршований путівник по «Софіївці» вперше було опубліковано польською мовою у 1806 році, «хоча у рукописному вигляді він був репрезентований С.Щ.Потоцькому ще у 1802р. До польського видання поеми в 1822 році вступ і примітки склав класик польської поезії Адам Міцкевич, який назвав поему поетичним шедевром.» [3, с.9-10]. Граф Огюст-Луї-Шарль де Лагард де Шамбон (1783-1853) у своєму щоденнику «Подорож з Москви до Відня», опублікованому в 1824 році у Парижі, описав своє перебування в Умані і «Софіївці» у 1811 році. Поема на французькій мові за його перекладом, на замовлення Софії Потоцької, була надрукована у Відні в 1815 р.

а також проросійська спрямованість діяльності С.Щ.Потоцького у цих подіях: був одним із творців і маршалів Тарговецької конфедерації (1792 р.), що призвела до гальмування політичних реформ 3 Травня – засобу звільнення Польщі від протекторату Російської імперії, а далі (за Н.Дейвісом [1]) до російсько-польської війни 1792р., війна – до другого поділу Речі Посполитої (1793 р.), другий поділ – до народного повстання під проводом Тадеуша Анджая Бонавертура Косцюшка (1794р.), повстання – до третього поділу (1795 р.) й ліквідації Польсько-Литовської держави як такої.

При цьому, за твердженням Є.Снопека, сам С.Трембецький начебто знаходився у двозначній ситуації: з одного боку, йому були необхідні кошти на існування; з іншого – вже на час написання поеми поляки вважали С.Щ.Потоцького «пансіонером російської імператриці» (у Санкт-Петербурзі підписав акт Тарговецької конфедерації від 27 квітня 1792 р., проголошений 14 травня в Україні, яким покладався край польському Чотирилітньому сеймові й польській Конституції) та зрадником Польсько-Литовської держави, за що він і отримав від Катерини II ранг російського генерала та збереження всіх своїх маєтностей.

Повернімося до віршованого *Grand Tour*. У другій частині поеми С.Трембецьким використано давньогрецьку міфологію, як образну мову, що застосовувалася греками для пояснення не тільки явищ природи, а й основ людського буття. У результаті цього поема ставала оригінальним поєднанням історичних фактів людської цивілізації та міфологічного світу богів (уособлення ідеальної влади), де образи богів слугували пояснювальними кодами алегорії тексту.

Так, ознайомлення читачів із владоможними богами розпочинається в поемі з Ероса – могутньої сили, що з темного Хаосу створює Світ. Стійкість Світу підтримується завдяки розвитку і змінам у Природі (богинь пір року). Саме від пізнання і ставлення людства до Світу залежить зрілість і розумність його цивілізації (або перемога над безплідністю людських пристрастей).

Любов до природи і рослинного світу (сутність землеробства) сприяє гармонійному розвитку людського суспільства. Деметра-природа спроможна перетворити матір-землю на квітучий сад (краса-Афродіта, як гармонія, зростання й розквіт) за умови, якщо людина всією душею буде прагнути послуговуватися благом, яким вона її обдаровує.

Афіна Паллада – покровителька роду людського, вимагаючи від людей мудрого ставлення до своїх дій, навчає їх «культурним мистецтвам» (землеробству, ремісництву, ткацтву, мореплавству, філософії, творчості), а також любові до рідного дому (ототожнення сім'ї і батьківщини), справедливості, захисту честі й незалежності батьківщини (матері-землі).

Змагання між людьми можливі лише у ремісничих вміннях, бо саме праця створює усе і сприяє розвитку й силі людства. Однак і ремісничі змагання (блага Еріда) неможливі без доброчесності (Артеміда).

Усі владоможності цих богів поєднує у собі Зевс – верховний володар Світу, який опікується і богами, і природою, і людьми. Його влада позбавлена марнолюбства, а тому є взірцем для усіх володарів, які бажають повернути на свої землі «золотий вік» (вічну Весну-Флору).

Література:

1. Девіс Н. Боже ігрище: історія Польщі / пер. з англ. П. Тарашук.- К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2008.- 1080 с.
2. Косаревська Р.О. Дослідження комунікативної моделі «Парк-Адресат» // Сучасні проблеми архітектури та містобудування: Наук.-техн. збірник. Київ: КНУБА, 2006. Вип.16. С.56-60.
3. Косенко І.С., Пилип'юк В.В. Софіївка. Національний дендрологічний парк: фотоальбом.– Київ: Паливода А.В., 2016.- 276 с.
4. Лоск Є. Історія прекрасної бітінки: Роман / З польськ. пер. Д.Андрухів.- Київ: Юніверс, 2005.- 448 с.- (Життєписи)
5. Настольный польско-русский словарь с дополнением / под редакцией М.Ф.Розвадовской.- Варшава: ВЕДЗА ПОВШЕХНА, 1974.- 856 с.
6. Роготченко А.П. Уманское чудо.- Київ: Реклама, 1977.- 120 с.
7. Собченко В.Ф. Філософські мотиви в поемі С.Трембецького «Софіївка» // Автохтонні та інтродуковані рослини. - Випуск 9.- 2013.- С.61-65.
8. Соколов Б.М. Кто хочет видеть рай – в Софиевку поезжай! // Вестник цветовода. - № 12. – Москва, 2009. - С.36-39.
9. Стыпула Р. Новый польско-русский словарь.- Москва: Рус.яз-Медиа, 2004.- 724 с.
10. Темері Т. Путівник по «Софіївці».- Одеса: Типографія А.Брауна, 1846 р.- 63с.
11. Трембецький С. Софіївка. Фрагменти з поеми /Переклад Юрія Буряка // Український культурологічний альманах «Хроніка-2000».- Випуск 41-42.- Київ: Фонд сприяння розвитку мистецтв, 2001.- С.545-557.
12. Trembecki S. Sofijówka / Wydał Jerzy Snopek.- Warszawa: Wydawnictwo Instytutu Badań Literackich; «Pro Cultura Litteraria», 2000.- 1 tom.- 110s.

Аннотация

Косаревская Р. А., кандидат архитектуры, доцент кафедры рисунка и живописи, Киевского национального университета строительства и архитектуры, Киев, Украина.

«Софиевский сад» и его художественные образы.

В статье представлены семиотические разведки скально-пейзажных композиций памятника садово-паркового искусства конца XVIII – начала XIX

века Национального дендрологического парка «Софиевка» (г.Умань Черкасской области, Украина).

Ключевые слова: памятник садово-паркового искусства, семиотические исследования.

Annotation

Kosarevska R.O., Candidate of architecture (Ph.d.), Docent of the Department of Drawing and Painting, Kyiv National University of Construction and Architecture, Kyiv, Ukraine.

«Sofia's garden» and its artistic appearance.

The article presents the semiotic exploration of rock-landscape compositions of the monuments of landscape architecture at the turn of the 19th century National Dendrology Park «Sofiyivka» (Uman, Cherkasy region, Ukraine).

Key words: a monument of landscape gardening, semiotic research.

УДК 72.035

Хороша О. І.

аспірант

*кафедра будівництва, міського господарства та архітектури
Вінницького національного технічного університету*

Ksyun_@ukr.net

orcid.org/0000-0002-7790-4978

РОЗВИТОК ПАЛАЦОВОЇ АРХІТЕКТУРИ СТИЛЮ КЛАСИЦИЗМ НА СХІДНОМУ ПОДІЛЛІ

Анотація: у даній статті досліджено історичні передумови та основні чинники становлення палацових комплексів стилю класицизм Східного Поділля кінця XVIII початку XX століття. Розглянуто особливості їх архітектурно-планувальних вирішень. Проведено архітектурно-просторовий аналіз палаців Східного Поділля. Визначено питання подальшого вивчення пам'яток палацової архітектури задля найшвидшого збереження.

Ключові слова: палац, маєток, фасад, планування, ордер, чинники, архітектурна пам'ятка.

Постановка проблеми

Дослідження та вивчення палаців в теперішній час все більше цікавить українських та іноземних науковців, дослідників та професійних реставраторів. Адже палацово-паркові маєтки Вінниччини є невід'ємною часткою архітектурної спадщини нашої держави. Вони зберігають у собі згадки про